

Коваленко А.М.

студентка,

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

СТАРОЗАВІТНІ СЮЖЕТИ В ГРАФІЦІ МАРКА ШАГАЛА

Марка Шагал – один з найяскравіших представників мистецького авангарду ХХ століття, чиє мистецтво відрізняється особливою глибиною образу та духовним наповненням кожного зі своїх творів. Розглядати творчу спадщину якого неможливо позарелігійного контексту. Проте, сам художник заявляв, що ні до церкви, ні в синагогу він не ходить, постів не дотримується, молитов не читає ... «робота – ось моя молитва» – пояснював свою позицію М. Шагала журналістам. Релігійність була у нього в крові [2].

Восени 1931 року художник з родиною вирушає у подорож по біблійних місцях. Враження від цієї подорожі, які він пізніше назве «найсильнішими в житті», дозволять йому «побачити Біблію» і втілити мрії про неї в реальність графічних образів. Протягом 30-х і 40-х років М. Шагал створює 105 чорно-білих офортів, гуашей і ряд живописних робіт до Старого Заповіту, іудейським П'ятикнижжя, текстам Ісаї.

М. Шагал вже, блискуче проявляв себе ще в 1910-і роках як книжковий ілюстратор, роблячи малюнок тушшю до прози І. Переца і Дер-Ністера. Але, сам почав вважати себе справжнім художником книги він став лише після оволодіння в 1922 році в Берліні ремеслом гравера, де познайомився з гравером Г. Штрука. Відкриває для себе техніку офорта, сухої голки і акватинти, також літографії і ксилографії. Згадуючи про це, він напише пізніше: «Мені здається, що мені чогось не вистачало, якби я, залишивши в стороні колір, не зайнявся в певний момент життя гравюрою і літографією. З ранньої юності, коли я тільки починав користуватися олівцем, я шукав чогось, що могло розлитися, подібно до великого потоку, спрямованого до далеких і тягне берегів» [4]. Відчуваючи, за його словами, пальцями «самий нерв гравюри», М. Шагал прагнув передати насамперед саме її подоби «великому потоку», в якому в рівній мірі відчутні дискретність і мікрокосмічність буття, його цілісність і безперервність, які відповідали особливостям світобачення самого художника [2].

У своїх офортах М. Шагал детально відтворює біблійний текст проте кожна з робіт передає саму суть забражуємого епізода. На першому аркуші Яхве, немов витканий з хмар, але повний неймовірною творчої сили, несе ще байдужого Адама, збираючись вдихнути в нього життя. Далі, Ноїв ковчег, образ любові і надії, що поєднують людей і тварин. На іншому аркуші Ной приносить жертву Богу і бачить веселку – знамення Завіту. Ще далі, менш поетичний момент, він лежить, сп'янілий винайденим ним вином, а його благочестивий син Сим сором'язливо прикриває наготу батька.

У наступних ілюстраціях постає історія праотців обраного народу. Авраам робить перше обрізання – знак приналежності Богу наступних поколінь. Бачить разом із Сарою трьох ангелів, далі з жертвопринесення Ісаака, в останній момент зупинений ангелом. Повна ліризму зустріч Якова з Рахіль, його сновидіння про сходах, що з'єднує небо і землю, і його битва з таємничим посланцем Яхве. Не менш докладно розповідається історія Мойсея і виходу з єгипетського полону, Синайського завіту з Богом, мандри по пустелі і набуття землі обітваної.

Кульмінацією біблійного гравюрного циклу є листи до так званих «пізніх пророків». Більшість присвячено Ісаї, який, будучи наділений пророчим даром, бачить грандіозні і містичні картини руйнування Вавилону, прощення Богом Ізраїлю, його прийдешньої слави і настання на землі царства Месії з співтовариством всіх

живих істот. Бог веде пророка Своїми невідомими шляхами. Єремія і його знаменитий плач. Останній офорті серії, що відноситься до книги Єзекіїля, пророк готується з'їсти сувій з Писанням, і цей заключний акорд гравюр був сповнений особливого, символічного сенсу [4].

Біблійні офорти були видані лише в 1956 р, вже після смерті Воллара, відомим паризьким видавцем Еженом Теріад – в несброшурованном томі, з листами, друкованими невеликим тиражем з авторських дощок. Трохи пізніше Теріад опублікував тим же способом 140 чорно-білих і кольорових Шагаловські літографії до Біблії

У 1956 році М. Шагал відкриває для себе кольорову літографію, і ця техніка стає найбільш близькою художнику.

Нова серія кольорових літографій істотно відрізняється за стилем та характером образів від попередніх офортів. Замість послідовного розповіді, перед нами окремі епізоди і персонажі – небожителі і духовні вожді народу. Всі вони показані крупним планом, узагальнено, як правило, без місця і часу. Предметні подробиці поступаються тепер місцем кольору. На відміну від офортів, передавали дуже сильну глибину зображення, то кольорова літографія, зберігаючи містичну основу, була більш схожа на сплюснену фреску, написану широким пензлем. Замість невловимих переходів і контрастів світла і тіні – зіткнення фарб різного тону і світлосили. Кольорові плями і площини, широкі і тонкі контури будують зображення але живуть при цьому самостійним життям, нагадуючи абстракцію. Колір, як у всіх інших роботах М. Шагала, не імітує реальну забарвлення речей, він створює емоційну атмосферу, враження святкової піднесеності, що відбувається над емпіричною реальністю.

Перші листа, присвячені ангелам. Перший, поміщений на титульному аркуші, тримає скрижалі Завіту і зігнутий в неприродній позі, яка обумовлена надприродним характером образу. Фігура окреслена широким чорним контуром, за контрастом з яким вільно кинуті на лист білі і жовті плями фарби сяють з особливою силою, виявляючи духовну, світлоносну і вогненну природу небесного вісника. Причетним вогню виглядає й інший ангел – з жовтим обличчям. Третій – з мечем – грає роль сторожа. Нарешті, ще один («Ангел раю»), що має з волі художника жіночу подобу і пофарбований в вишневі тони, жестом піднятої і закинувши назад руки чи то охороняє першу пару, то чи відсилає її за межі раю.

Слідом – лірична композиція, в таємничих синіх тонах, Авраам і Сарра. Потім чотири листи, присвячені Мойсеєві. На першому аркуші пророк отримує з простягнутою з чорної хмари руки Бога скрижалі із заповідями. На трьох інших він показує скрижалі глядачеві. Увінчаний традиційними «рогами» – променями світла, набутими на Синаї, Мойсей не тільки повний величі, але має як ніби особливе ество. На наступній літографії ми бачимо царя Соломона. Він танцює в хасидському танці на тлі містечка з кладовищем. Далі художник зображує царя Давида. Його обличчя органічно з'єднується з профілем його коханої Беер-Шеви, немов ілюструючи біблійні слова: «І стануть вони одним тілом».

Чотири останніх кольорових літографії є ілюстрацією «пророчих» книг Біблії. На двох аркушах постає пророк Єремія, вигнанець і плакальщик по зруйнованому Єрусалиму. На третьому Ісайя волає до Бога і викриває гріховне людство, яка порушила священні заповіді, даровані Богом Мойсеєм, що призвело через тисячоліття, в ХХ столітті, до небаченого розгулу зла і, зокрема, знищення третини єврейського народу. Фігура пророка і весь лист складаються з мороку, спалахів білого і червоних плям, які символізують пролиту кров. Саме сонце, що світить у непроглядній ночі, схоже на згусток крові.

У заключному аркуші серії – пророк Даниїл кинутий у рів з левами, які показані втіленням зла, і тільки сумний ангел у верхній частині листа здається вісником надії.

Та весь розглянутий вище доробок став своєрідним прологом до нової, ще більш великої серії біблійних літографій. Які побачили світ у 1960-му році під загальною назвою «Малюнки до Біблії». Туди входили 25 кольорових і 26 чорно-білих літографій. У монохромних листах проявилось звичайне для художника володіння магією чорного і білого. Зображення здаються оповитими сріблястим сяйвом або захоплюють в бездонні глибини.

У кольорових аркушах, майстер каже святковим і емоційною мовою фарб, що відповідають своєю глибиною і чистотою первозданності образів. Останні (це відноситься і до монохромним листам) не повторюють раніше створені в офортах, навіть в тих випадках, коли художник читає ті ж сторінки Біблії. Ці роботи стали своєрідним фундаментом величезного циклу, над яким художник працював майже все життя [3].

М. Шагал знайшов свою власну неповторний і багато в чому антикласичну образотворчу мову, де елементами дитячої щирості та наїву. Своєю власною художньою мовою висловив ті непорушні теми, до яких не доторкнувся жоден авангардист. Стародавні іудейські писання заблищали новорічним вогнем воскреслого таїнства.

Список використаних джерел:

1. Апчинская Н. Марк Шагал. Портрет художника / Н. Апчинская. – М. : 1995.
2. Апчинская Н. Марк Шагал и Библия / Н. Апчинская [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.m-chagall.ru/library/mark-shagal-i-bibliya.html>
3. Апчинская Н. Библейское Послание Марка Шагала / Н. Апчинская. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ros-vos.net/christian-culture/7/8/2/>
4. Марк Шагал Моя жизнь / М. Шагал. – М. : «Эллис Лак». – 1994.
5. Ільчук Л. Творча спадщина Марка Шагала як міжкультурний феномен / Л. Ільчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://irbis-nbuv.gov.ua>
6. Иллюстрирование Библии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.marc-chagall.ru/bible.php>
7. Musee National Message Biblique. Marc Chagall. Nice. Paris, 1973. P. 9–10, 12–13.

Колот Д.С.

студентка,

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

ОБРАЗИ ТА СИМВОЛИ У П'ЄСІ

«ДІМ БЕРНАРДИ АЛЬБИ» ФЕДЕРІКО ГАРСІА ЛОРКИ

Не можливо не погодитись з словами театрального режисера Тобі Віри Берковичі, яка пише у своїй дисертації під назвою «Свобода в структурі: життя всередині будинку Бернарди Альби»: «Незважаючи на наполягання Ф. Лорки, що Будинок Бернарди Альби є чистим реалізмом, приголомшливі та незвичайні образи і поетичні метафори насичують текст: місяць, що пророкує смерть, жеребець – як нестримна мужність, зелена сукня Адели, що рясніє в світі чорного та білого» [1, с. 8].

Творчість Ф. Лорки відрізняється цікавим поєднанням символіки національного іспанського фольклору з яскравим прийомом європейського модерністського вірша. Деякі персонажі Лорки прийшли з фольклору, зі старої іспанської літератури, наприклад: з «Нумансії» Сервантеса, де діють істоти, що втілюють явища природи і